31/03/2020

Η Εκκλησία της Κύπρου στους Αγώνες του 1821 και του 1955

Αυτοκέφαλες Εκκλησίες / Εκκλησία της Κύπρου

Του Κωστή Κοκκινόφτα, Κέντρο Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου

Η συμμετοχή της Κύπρου στην προεργασία για την απελευθέρωση των υπόδουλων ελληνικών χωρών μαρτυρείται ήδη από τα τέλη του 18ου αιώνα με την ενεργό συμπαράσταση του λόγιου Ιωάννη Καρατζά από τη Λευκωσία στο διαφωτιστικό και επαναστατικό έργο του Ρήγα Φεραίου. Ο μαρτυρικός θάνατός του, τον Ιούνιο του 1798, στις φυλακές του Βελιγραδίου, μαζί με τον Ρήγα και τους άλλους συντρόφους του, αποτελεί μια πρώτη «εισφορά» της Κύπρου στους αγώνες του Ελληνισμού για ελευθερία . Στη συνέχεια, με την ίδρυση της Φιλικής Εταιρείας και την έναρξη των επαναστατικών διεργασιών, πολλοί Κύπριοι, με πρώτους όσους διέμεναν στις παροικίες των Παραδουνάβιων Ηγεμονιών και της Ευρώπης, μυήθηκαν σε αυτή και συμμετείχαν στην προετοιμασία του αγώνα. Είναι ενδεικτικό το παράδειγμα του εμπορικού γραφείου στη Μασσαλία της οικογένειας των Θησέων από τον Στρόβολο, το οποίο αποτέλεσε κέντρο συλλογής εφοδίων και στράτευσης εθελοντών για την επαναστατημένη Ελλάδα.

Την ίδια περίοδο η Φιλική Εταιρεία δραστηριοποιήθηκε στην Κύπρο, όπου μυήθηκαν ο Αρχιεπίσκοπος Κυπριανός και άλλοι επιφανείς κληρικοί και προύχοντες. Οι πολλαπλές δυσχέρειες, όμως, που πήγαζαν από τη μεγάλη απόστασή της από τις περιοχές της επικείμενης εξέγερσης, και ειδικά η εγγύτητά της προς την Αίγυπτο και τη Συρία, όπου υπήρχαν συμπαγείς μουσουλμανικοί πληθυσμοί και μεγάλη συγκέντρωση τουρκικών στρατευμάτων, η άμεση μεταφορά των οποίων στο νησί θα οδηγούσε σε ανώφελη αιματοχυσία, συνέτειναν ώστε να μη συμπεριληφθεί στον κεντρικό επαναστατικό σχεδιασμό. Για τον λόγο αυτό

καθορίστηκε στο άρθρο 15 του σχεδίου δράσης των Φιλικών, που διαμορφώθηκε στο Ισμαήλιο της Βεσσαραβίας, τον Οκτώβριο του 1820, ότι η Κύπρος θα συμμετείχε στον αγώνα με οικονομική συνδρομή και αποστολή εφοδίων, σύμφωνα και με τη διαβεβαίωση του Αρχιεπισκόπου Κυπριανού. Επισκέφθηκε τότε το νησί ο Φιλικός Δημήτριος Ίπατρος από το Μέτσοβο, ο οποίος συνάντησε για τον σκοπό αυτό τον Κύπριο Αρχιεπίσκοπο. Διασώθηκε επίσης επιστολή, ημερομηνίας 8 Οκτωβρίου 1820, του Αλέξανδρου Υψηλάντη, που εστάλη στον Αρχιεπίσκοπο Κυπριανό μέσω του Φιλικού Αντώνιου Πελοπίδα, με την οποία τον καλούσε να στείλει τη συνδρομή του, «διότι η έναρξις του Σχολείου εγγίζει», όπως σημείωνε, κατά τον μυστικό τρόπο επικοινωνίας των Φιλικών.

Η συμβολή της Κύπρου στον αγώνα του 1821 δεν περιορίζεται, όμως, στην οικονομική συνεισφορά, στην αποστολή εφοδίων και στην τροφοδοσία ελληνικών καραβιών, όπως είχαν υποσχεθεί οι Αρχιερείς του νησιού στους εκπροσώπους της Φιλικής Εταιρείας. Επεκτείνεται και σε πολλούς άλλους τομείς, όπως στην ενεργό ανάμειξη Κυπρίων στην πολιτική διοίκηση της Επανάστασης και, κυρίως, στη συμμετοχή μεγάλου αριθμού εθελοντών σε όλες σχεδόν τις αναμετρήσεις, που έκριναν την εξέλιξη του αγώνα . Στα Γενικά Αρχεία του Κράτους, στην Εθνική Βιβλιοθήκη, στο Αρχείο του Υπουργείου Εξωτερικών της Ελλάδας και σε ιδιωτικά αρχεία σώζεται μεγάλος αριθμός πιστοποιητικών Κυπρίων αγωνιστών, που αναφέρονται στη δράση και την προσφορά τους. Παρόμοιες αναφορές για συμμετοχή Κυπρίων στον αγώνα γίνονται επίσης στα απομνημονεύματα οπλαρχηγών, σε διάφορα προξενικά έγγραφα, στον τύπο της εποχής και σε άλλες πηγές, η επεξεργασία των οποίων μας επιτρέπει να υπολογίσουμε τον αριθμό όσων έλαβαν μέρος στον μεγάλο ξεσηκωμό σε χίλιους περίπου, που είναι εξαιρετικά μεγάλος, αν αναλογιστούμε ότι ο ελληνικός πληθυσμός του νησιού ανερχόταν τότε στις ογδόντα έως εκατόν χιλιάδες κατοίκους.

Με την έναρξη της Επανάστασης στις Παραδουνάβιες Ηγεμονίες, αρκετοί Κύπριοι Φιλικοί αγωνίστηκαν μαζί με τον Αλέξανδρο Υψηλάντη για την επιτυχία της, με πιο γνωστό τον Ιερολοχίτη Αγγελή Μιχαήλ τον Κύπριο . Πριν από μερικά χρόνια η ιστορική έρευνα κατέγραψε τα ονόματα άλλων τεσσάρων Κυπρίων συντρόφων του Υψηλάντη, οι οποίοι, ύστερα από την αποτυχία του κινήματος, διέφυγαν στη Ρωσία, όπου τέθηκαν υπό περιορισμό: των Ζαχαρία Λεοντή, Φίλιππου Γεωργίου, Γιάννη Τσολάκη και Σάββα Ντιορτή . Στα απομνημονεύματά του ένας άλλος Κύπριος εθελοντής, ο Ιωάννης Σταυριανός από τη Λόφου, παραθέτει μια μοναδική μαρτυρία για τον τρόπο στρατολόγησής του από «Δερβίση ιεραπόστολο της Εταιρείας», όπως τον αποκαλεί, στην Αλεξανδρέττα, και ακολούθως περιγράφει την κάθοδό του στην επαναστατημένη Ελλάδα από την Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου, επικεφαλής μικρής ομάδας Κυπρίων και Κρητών αγωνιστών, την οποία

χρηματοδότησε ο ίδιος . Υπήρξαν επίσης περιπτώσεις Κυπρίων, οι οποίοι συμμετείχαν στον αγώνα σε μεγαλύτερες ομάδες συμπατριωτών τους. Είναι ενδεικτικό το παράδειγμα της Ιωνίου Φάλαγγας, που συστάθηκε το 1826 στο Ναύπλιο υπό την αρχηγία του Γιαννακού Καρόγλου, όπου στον γνωστό κατάλογο με τους 359 άνδρες της περιλαμβάνονται και τα ονόματα 19 νέων από την Κύπρο . Στο δε Ιστορικό και Εθνολογικό Μουσείο στην Αθήνα σώζεται πολεμική σημαία με την επιγραφή «ΣΗΜΕΑ ΕΛΗΝΗΚΙ ΠΑΤΡΗΣ ΚΥΠΡΟΥ», που πιθανόν ανήκε σε ξεχωριστή ομάδα Κυπρίων αγωνιστών, οι οποίοι έλαβαν μέρος στις πολεμικές αναμετρήσεις . Δυστυχώς, μέχρι σήμερα, δεν έχει αναληφθεί μια ενδελεχής επιστημονική προσπάθεια για τον εντοπισμό και την καταγραφή του συνόλου των ονομάτων των Κυπρίων αγωνιστών του 1821. Είναι, όμως, παρήγορο ότι πρόσφατα δημοσιεύτηκαν από τον κλάδο «Αριστεία» του Οθωνικού Αρχείου τα ονόματα τριάντα ενός Κυπρίων, οι οποίοι έλαβαν το «αργυρούν αριστείον» για τη δράση τους στον αγώνα . Ελπίζουμε δε, ότι θα υπάρξει και συνέχεια.

Διαβάστε όλο το κείμενο